

**Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.235
Карпатського національного
Університету імені Василя Стефаника
доктору мистецтвознавства,
професору, професору кафедри
дизайну і теорії мистецтва
Бабій Надії Петрівні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства, доцент кафедри методики викладання образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та дизайну Навчально-наукового Інституту мистецтв Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Дяків Марії Володимирівни на дисертаційну роботу Левицького Андрія Степановича «Концепції декоративності в реставрації кінця ХХ початку ХХІ століття», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Актуальність дисертаційної роботи

Тема дослідження «Концепції декоративності в реставрації кінця ХХ початку ХХІ століття» містить новітній аспект розуміння декоративності в контексті сучасних реставраційних процесів, що відбувається в сьогоденні і є невід'ємним чинником формування суспільного ставлення до пам'яток архітектури. Автором зроблена спроба комплексного аналізу об'єкту дослідження, тобто концепцій декоративності, за моделями яких, проведено чимало реставраційних робіт та заходів зі збереження та відновлення декоративних елементів історичних споруд Івано-Франківська, Львова, Тернополя. Використано значний корпус пам'яток для встановлення особливостей змін у їх декоративності в процесі реставрації наприкінці ХХ - на початку ХХІ століття.

Робота А. С. Левицького заповнює теоретичні прогалини в мистецтвознавстві, автор розкриває еволюцію поглядів на автентичність, художню цінність та семантичне навантаження декору в архітектурних ансамблях межі ХХ–ХХІ століть. Матеріальна культура все частіше стає об'єктом зацікавлення науковців з огляду на важливість її збереження в сучасних умовах сьогодення. Теоретично обґрунтовані концепції декоративності систематизовані до 5 дієвих алгоритмів, а саме: концепція

цілісної декоративності; концепція автентичної декоративності; концепція унікальності декоративності; концепція оновленої декоративності; концепція регенованої декоративності. І це дає підстави для аналізу сучасних реставраційних підходів, які опрацьовані автором задля виявлення стану реставрації тої чи іншої історичної пам'ятки, що є актуальним для відновлення та збереження культурної спадщини для нащадків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Активізація реставраційних процесів в Україні спричинена факторами руйнації спровокувала інтерес суспільства до механізмів збереження пам'яток культури. В сучасному світі організація ЮНЕСКО опікується визначними об'єктами і зокрема в Україні. Її програма «Пам'ять світу» - це міжнародна ініціатива, розпочата у 1992 році, яка має на меті забезпечення визнання документальної спадщини, що має міжнародне, регіональне та національне значення. Тема дисертації торкається важливого питання аналізу реставраційних підходів щодо збереження декоративних елементів архітектурних пам'яток Західної України. Ціллю та завданнями дисертації є формування наукових підходів до збереження матеріальної спадщини в регіональному та національному контекстах, що перекликається з програмою «Пам'ять світу» ЮНЕСКО.

В матеріалах дисертації зібрано та подано чимало важливих історичних фактів про твори мистецтва, що доповнюють інформацію теми кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Актуальні питання культурології, теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571), яка є частиною науково-дослідної платформи Карпатського національного університету імені Василя Стефаника та можуть бути залучені до програм загальнонаціонального рівня з реставрації та популяризації мистецтва України.

Наукова новизна одержаних результатів

Вперше зроблена спроба аналізу стану реставраційної діяльності кінця XX на початку XXI століття на основі концептуалізованого поняття «декоративність в реставрації» та проведено порівняння підходів в реставрації задля збереження декоративних архітектурних елементів.

Автор фокусує свою увагу на процесах ідентифікації, вивчення і захисту спадщини, тобто матеріальної культури вивчаючи еволюцію концепцій реставрації в країнах Європи. Розробляє методику формування концепцій декоративності в реставрації та її вплив на результат реставраційного процесу. На конкретних прикладах пам'яток архітектури демонструє стан до реставрації та після, впроваджуючи комплексну міждисциплінарну модель

аналізу «темпорально-семантичного ресурсу» локального декору, що поєднує архітектурну теорію, філософію культури та практичну реставрацію.

Виводить авторську систему поєднання ідей та принципів збереження та відновлення предметів образотворчого й декоративно-прикладного мистецтва в архітектурному середовищі з метою простежити за історичною достовірністю та художньою цінністю відреставрованих об'єктів. Опрацьована методологічна основа дослідження в історичному, системному, компаративному, мистецтвознавчому, семіотичному та соціокультурному підходах, дає підстави стверджувати про обізнаність та належну підготовку до збору матеріалу, систематизації та аналізу вікових цінностей пам'яток архітектури. Твердження автора підтверджені широким комплексом джерел, у тому числі й іноземних видань, в яких висвітлюються питання пов'язані з дослідженнями орнаменту та декору, що важливо для з'ясування термінологічної бази роботи.

Практичне значення результатів дисертації

Дисертація А. С. Левицького містить вагомий об'єм інформації, яка має цінність для наукової спільноти, митців та суспільства загалом. Знакове наповнення архітектурного середовища ідентифіковане автором як «темпорально-семантичний ресурс міського простору» по новому відображає значення декоративних елементів архітектури, які потребують якісного збереження. В сучасному світі постає нагальна проблема наукової реставрації, яка за твердженнями автора на відміну від «кітчю», не спотворює мистецьку тектоніку архітектурних об'єктів. Саме в порівняльному аналізі наукової реставрації та псевдореставрації на конкретних об'єктах розкрито позитивні та негативні дії над елементами декору. Автор формує певне ставлення до понять «мистецька цінність», «фаховість», «декоративність в реставрації», «візуальний код ідентичності», як основу грамотної взаємодії суспільства та архітектурного простору, формуючи відповідальне ставлення до збереження історичних пам'яток. Тому матеріали дисертації можуть бути практично використані в освітніх програмах мистецьких вузів з метою розширення знань та умінь здобувачів освіти. Запропоновані автором підходи і методи слід використовувати при розробці передпроектної документації для підготовки реставрації об'єктів культурної спадщини.

Структура та аналіз змісту роботи

Розгляд теми «Концепції декоративності в реставрації кінця ХХ початку ХХІ століття» структурно поділений на три розділи, в кожному з яких подано основні проблеми дослідження, а саме: теоретико-методологічні основи, історичну довідку про передумови та еволюцію реставраційної теорії і

практики, реалізація концепцій декоративності кінця XX – початку XXI століття.

В першому розділі підрозділ 1.1. містить термінологічну базу дисертації згідно різнофахових досліджень, у наступних підрозділах проаналізовано джерельну базу та історіографію, висвітлено методологію дослідження. Інформативна наповненість першого розділу побудова згідно логіки аналізу ступеня дослідження теми в літературі та пов'язаних з темою вже існуючих наукових понять. Прикметним є застосування розгляду термінології пов'язаної з об'єктом та предметом дослідження, що підсилює цінність такого матеріалу в контексті вивчення явища загалом.

Другий розділ присвячений висвітленню питань історії об'єкту і предмету дослідження, зокрема передумов становлення реставрації та аналізу еволюцій концепцій для з'ясування вагомих підходів у розгляді декоративності в реставрації. Структура другого розділу охоплює завдання, що дають змогу сформулювати теоретичні засади ідей, принципів і підходів до збереження й актуалізації декоративних елементів об'єкта в межах тих реставраційних заходів, що відображають уявлення суб'єкта реставрації про мету, соціокультурну місію та вектор подальшого існування пам'ятки.

Третій розділ присвячений емпіричному аналізу. Автор детально розглядає методи експонування та інтеграції автентичних художніх фрагментів у реставраційну практику на прикладі міст Західної України. Особливу увагу приділено взаємодії автентичного декору з новітніми матеріалами.

Дисертація містить вичерпні висновки із зазначеними отриманими результатами в ході яких, автор структурував комплексне розуміння «декоративності» та визначив моделі збереження культурної спадщини. Обсяг дисертації 295 сторінок, з яких 176 сторінок основного тексту, 63 сторінки з ілюстраціями, 4 додатки, 30 сторінок посилань на літературу з 234 позицій, що дозволяє стверджувати про належне виконання поставлених завдань.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові результати дисертації висвітлено у 7 публікаціях, серед яких 3 у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 4 в тезах наукових доповідей в збірках матеріалів звітних, всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій. Можна стверджувати, що Левицький Андрій Степанович виконав апробаційні вимоги до репрезентації авторського наукового дослідження науковій спільноті.

Участь автора у 6 наукових конференціях, а саме на: Звітній науковій вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 2023 р.), Всеукраїнській науковій конференції студентів та молодих вчених «Українське мистецтво у багатогранності проявів» (м. Івано-Франківськ, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Творчий універсалізм у культурі, мистецтві, освіті: ідентифікаційний, комунікаційний, синергетичний виміри» (м. Івано-Франківськ, 2024 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Гагенмейстерські читання (Українська культура і мистецтво у час війни: руйнування ієрархій)» (Кам'янець-Подільський, 2024 р.) підтверджує впровадження результатів дослідження у коло наукової спільноти.

Успішне виконання завдань дисертації дозволило розробити авторські підходи до методології, теоретичних концепцій декоративності саме до дослідження автентичних архітектурних пам'яток. Репрезентація натурних об'єктів в додатках фіксує та класифікує процеси реставрації. Методи аналізу, порівняння та класифікації застосовані коректно, що підтверджує достовірність усіх сформульованих автором тез. Отримані результати доповнені опитуваннями - сприйняття суспільством різних підходів до реставрації декоративних елементів архітектурних пам'яток. Все вище викладене свідчить про дотримання автором чіткої структури роботи, а саме: логіку мислення щодо висвітлення теми в контексті новітніх змін, що відбулись в кінці XX - початку XXI століття; про напрями розроблені автором щодо з'ясування ряду питань; про активний пошук інформації та взаємозв'язок понять «декоративність» і «реставрація»; про вивчення європейського та японського досвіду реставрації пам'яток архітектури. Аналіз дисертації засвідчує якісне та належне виконання всіх структурних частин роботи, а також про відсутність порушення вимог академічної доброчесності за результатами перевірки дисертаційної роботи та опублікованих праць.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Дисертація є цілеспрямованим процесом вивчення об'єкту та предмету дослідження в цікавому фокусі подачі аналізу концепції декоративності в реставрації для сучасного мистецтвознавства. Попри загальну високу якість виконаного наукового дослідження, доцільно висловити кілька побажань для наукової дискусії:

1. Згідно методики проведення наукового дослідження слід розробляти завдання для всіх структурних частин дисертації, зокрема до розділів та підрозділів. Це дає можливість синхронізувати чіткість поставленої мети з отриманими результатами. Оскільки всі три розділи дисертації містять дев'ять підрозділів рекомендовано до них виставити завдання, що повністю відображають досягнення певних результатів. В роботі Левицького Андрія

Степановича поставлені завдання дослідження не повністю відповідають виконаній структурі наукового дослідження. Завдання дослідження частково узагальнені і для кращого простеження результатів їх слід було розширити та більш конкретизувати згідно розділів.

2. Вважаємо, що розділ 2 і його підрозділи 2.1., 2.3., 2.4. хронологічно не розділені в найменуваннях. Означення часових меж дало б можливість більш системно та чіткіше простежити за формуванням структури дисертації. Заявлений розділ 2 містить історичні факти, які виходять за часові межі кінця ХХ – початку ХХІ століття, а тому їх слід зафіксувати в назвах розділу та підрозділів.

3. Автором встановлені територіальні межі дослідження, що охоплюють історико-географічні та адміністративні межі Східної Галичини, які не відповідають заявленим часовим рамкам дослідження, а саме кінця ХХ - початку ХХІ століття. Доцільно було б простежити територіальні межі відносно зібраного та опрацьованого матеріалу дослідження згідно розділів, визначивши зміни в історико-географічному та адміністративному поділі сучасних територій Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей. Означення територій трьох західних областей як Східна Галичина прийнятне для початку ХХ ст. (включно до 1918 року - розпаду Австро-Угорської імперії), тоді як з 1991 року Галичина як і решта культурно-етнографічних регіонів увійшли до складу України. Вважаємо, що слід було ширше обґрунтувати вибір території Східної Галичини згідно часових меж, об'єкту та предмету дослідження і простежити за зміною адміністративного поділу коректно вказуючи на історичні зміни, які відбулись.

Висловлені зауваження носять дискусійний, рекомендаційний характер і загалом не применшують науково-теоретичної і практичної значущості дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам

Дисертаційна робота Левицького Андрія Степановича «Концепції декоративності в реставрації кінця ХХ початку ХХІ століття», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, є самостійною, завершеною науково-дослідницькою роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, важливістю здобутих результатів, їх обґрунтованістю і вірогідністю, практичним значенням відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Левицький Андрій Степанович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Рецензент:

М. В. Дяків

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри методики викладання

образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

Навчально-наукового Інституту мистецтв

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника